

Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre

Trond Simensen

Erik Stange

David N. Barton

Nikolai Winge

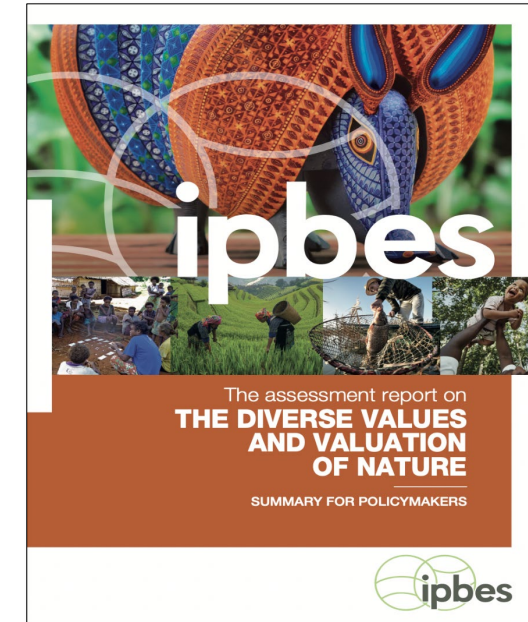
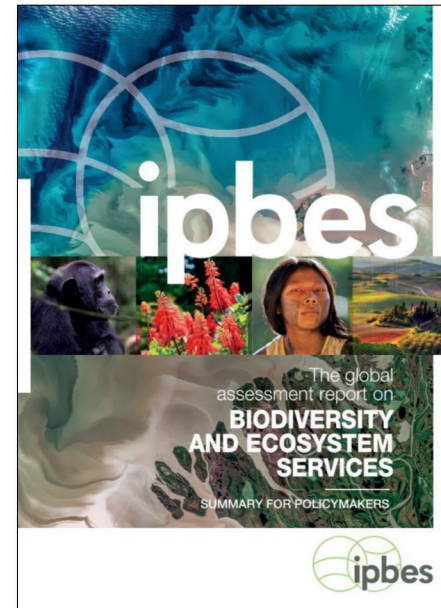
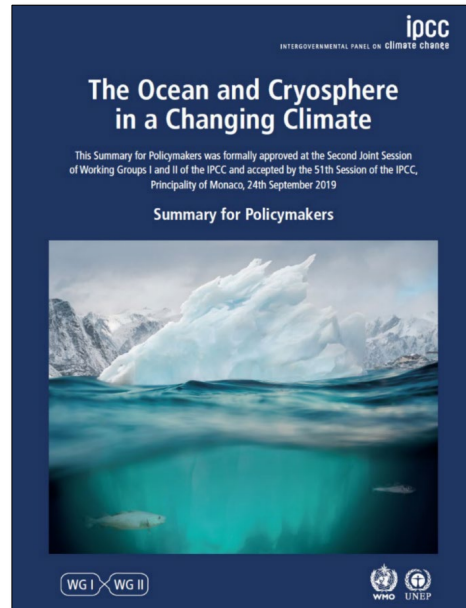
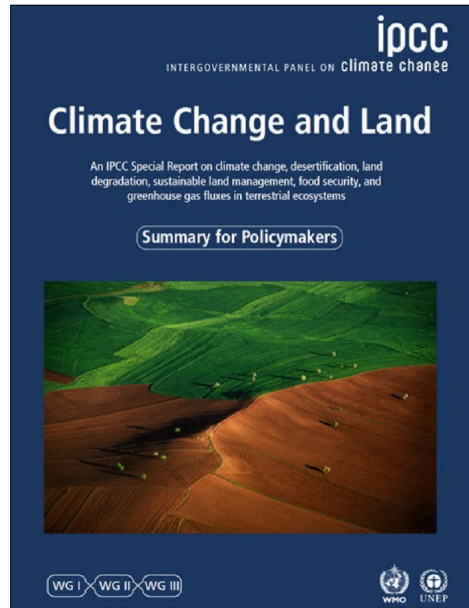
Fredrik Holth

Gro Sandkjær Hanssen

HOLTH & WINGE

Bakteppet – klimaendringer og tap av natur

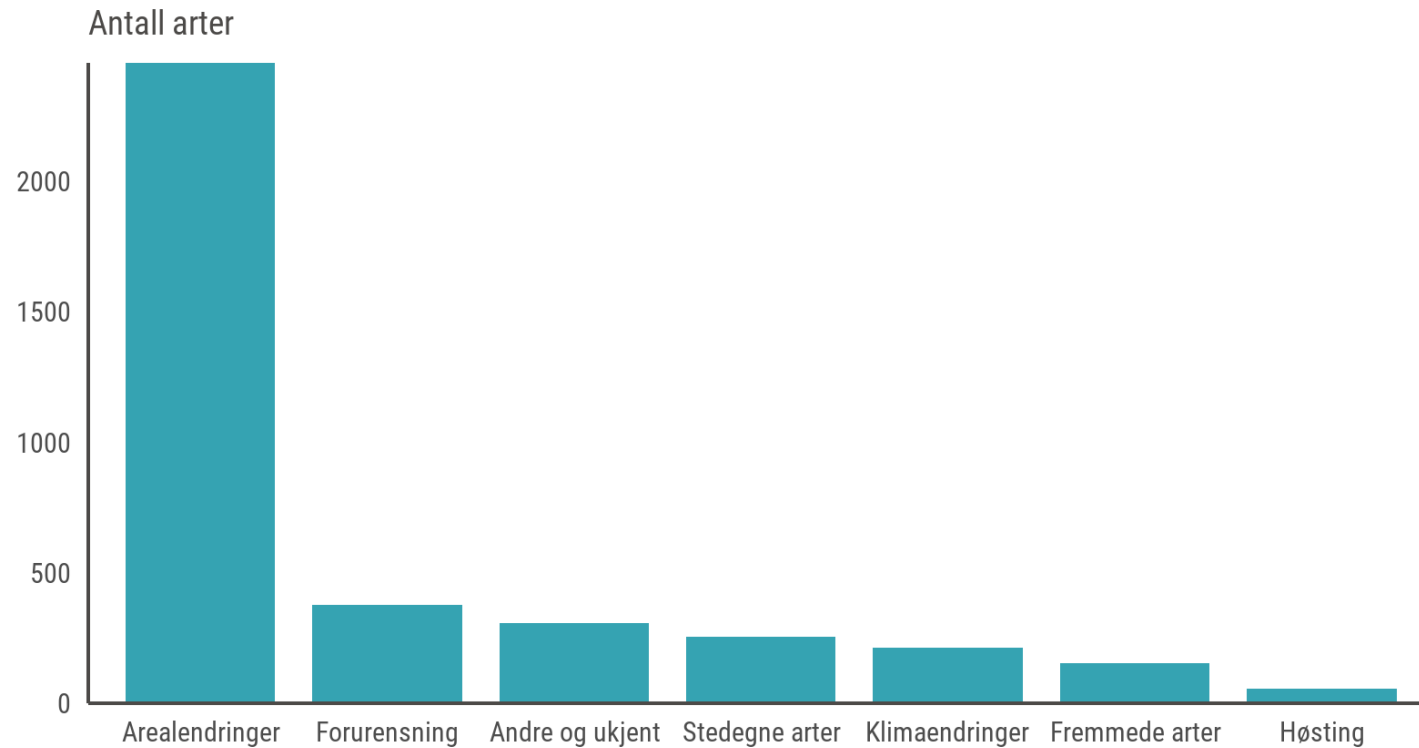

“We cannot solve the threats of human-induced climate change and loss of biodiversity in isolation. We either solve both or we solve neither.”

Sir Bob Watson

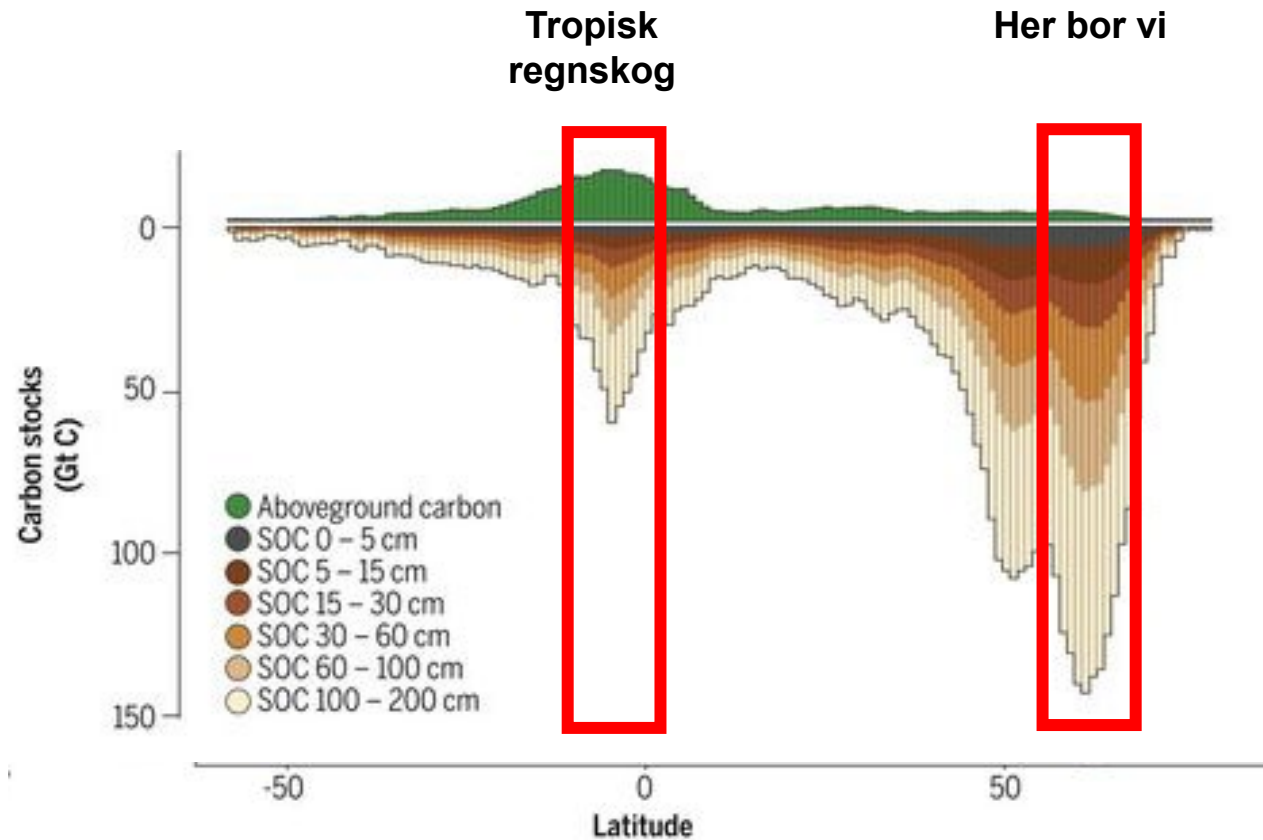
Tidligere leder av naturpanelet og klimapanelet

Arealendringer er det som påvirker naturmangfoldet mest

Påvirkningsfaktorer på truede arter i Fastlands-Norge.
Artsdatabanken 2021

Norge er en supermakt på karbonlagring i naturen

Norge er en supermakt på karbonlagring i naturen

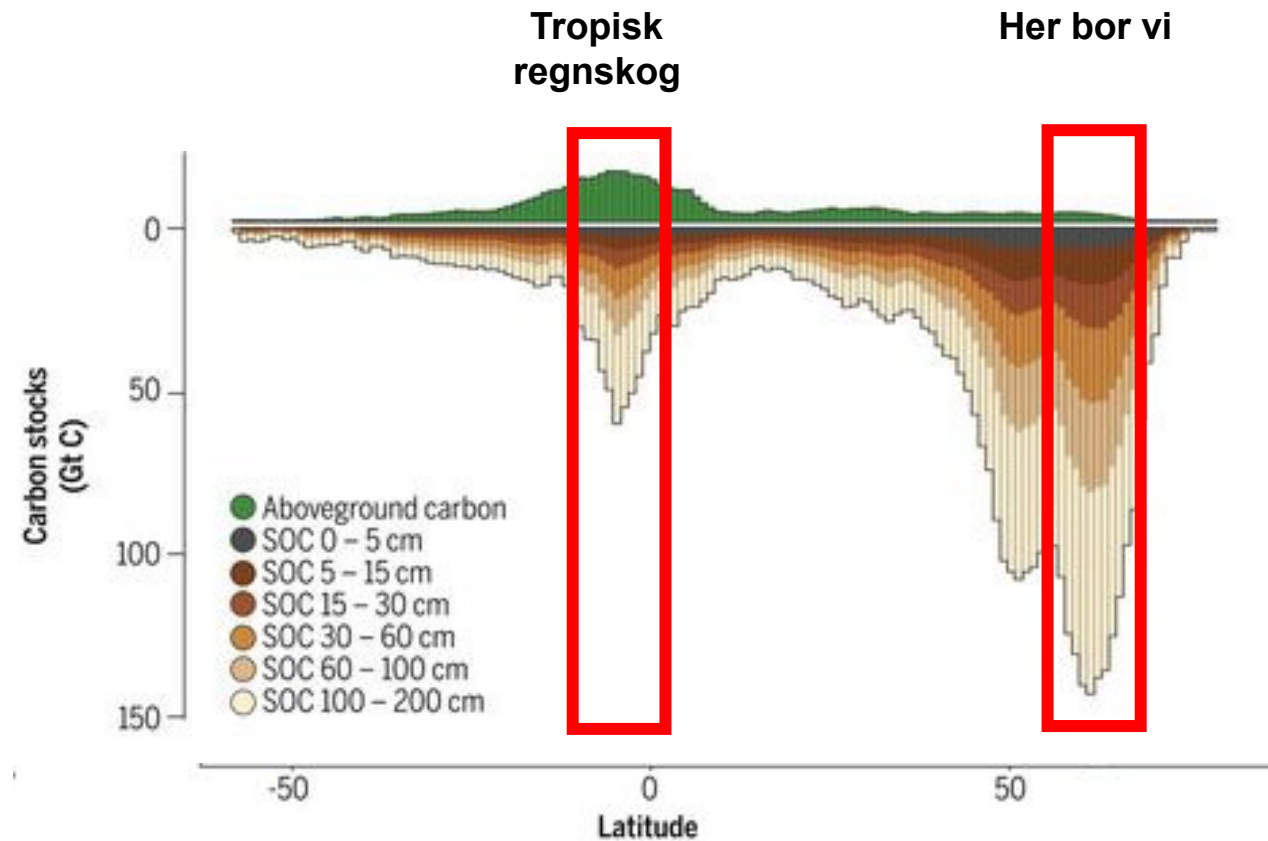
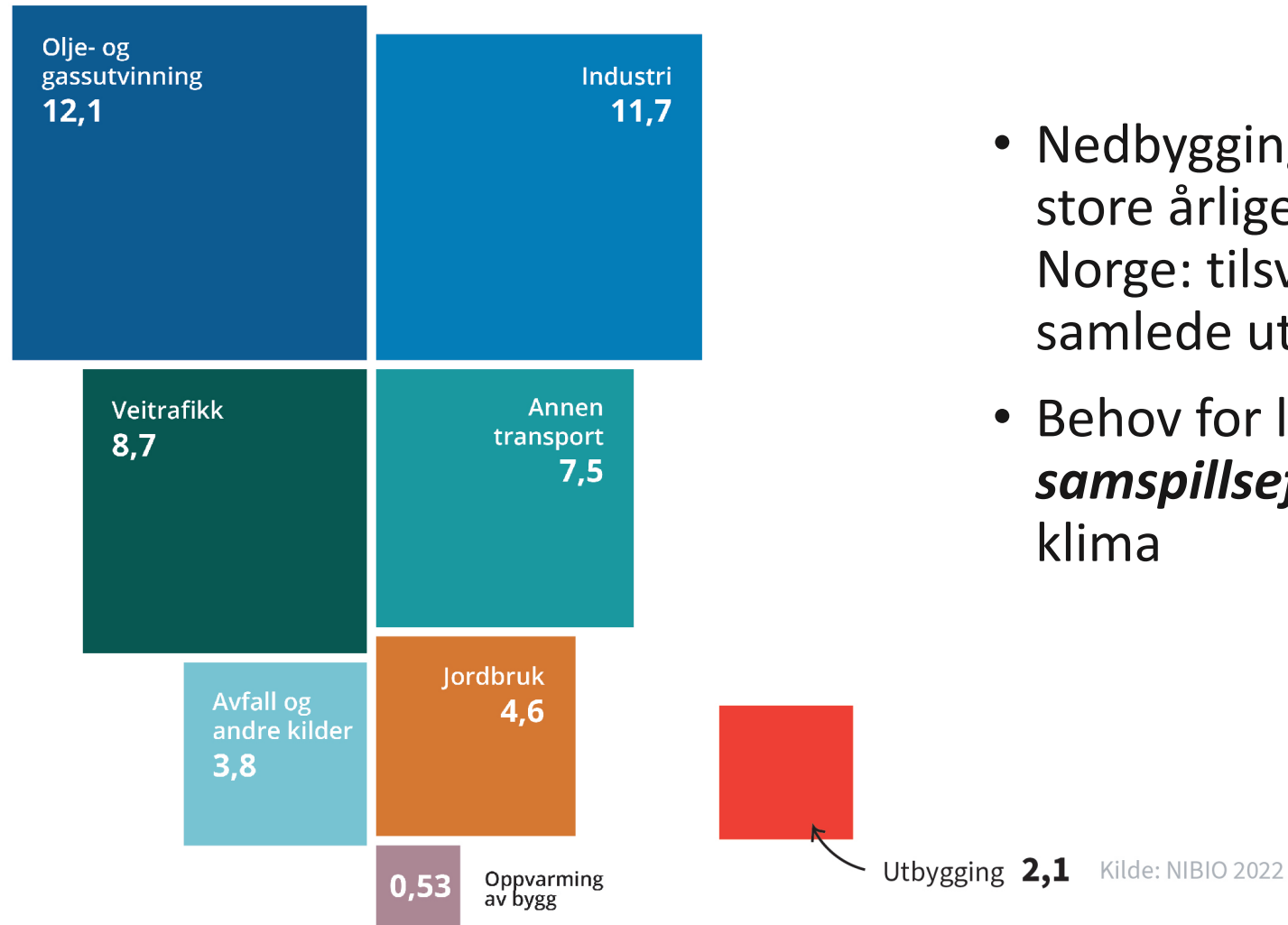

Foto: Magni Olsen Kyrkjeide

Norges totale klimagassutslipp i 2021

Millioner tonn CO₂-ekvivalenter 48,9

Kilde: Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå 2022 / Miljøstatus.no

Arealbruk og klima

- Nedbygging av skog og myr står for store årlige klimagassutslipp i Norge: tilsvarer 4% av Norges samlede utslipp
- Behov for løsninger som gir **samspillseffekter** mellom natur og klima

[Regjeringens klimastatus- og plan - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

«Grønn bok»

Lokalt selvstyre

- Arealplanlegging – et av områdene med vide fullmakter for det kommunale selvstyret
- Hvordan kan **kommunene** redusere utslipp, tilpasning til klimaendringer og stanse tap av natur?

Utlånt av Naturvårdsverket, Sverige. Illustrasjon: Jakob Robertsson

Målsetning: Bærekraftig arealbruk

Utfordringer

Løsninger

Kunnskap og
beslutnings-
grunnlag

Økonomiske
virkemidler

Juridiske
virkemidler

Samling 1

Samling 2

15 mulige
veier til
bærekraftig
arealbruk
innenfor
rammene
av lokalt
selvstyre

Evaluering av plan- og bygningsloven

1. Natur har et svakt rettsvern
2. Uklare grenser for lokalt selvstyre
3. Svake kontrollmekanismer
4. Manglende verktøy for å vurdere av sumvirkninger av arealutvikling
5. Mangel på kapasitet og kompetanse i kommunene

Tiltak for bedre kunnskap

Forslag 1:

ØKT KLIMA- OG NATURKOMPETANSE I KOMMUNENE

- Statlig finansiering av miljøkompetanse i kommuner
- Regionalt eller interkommunalt samarbeid om å styrke klima- og naturkompetanse

Tiltak for bedre kunnskap

Forslag 2:

SAMLING, STRUKTURERING OG KVALITETSHEVING AV MILJØDATA

- Sikre effektiv nasjonal organisering av arbeidet med å etablere «framtidens miljødata» for kommunene
- Styrke kvalitetssikring, øke «oversetting» og spissing av kunnskap til bruk i arealplanlegging

Tiltak for bedre kunnskap

Forslag 3: HELHETLIG NATURKARTLEGGING

- Behov for nye miljødata som gir grunnlag for å vurdere samspillseffekter mellom klimatiltak, areal- og naturforvaltning

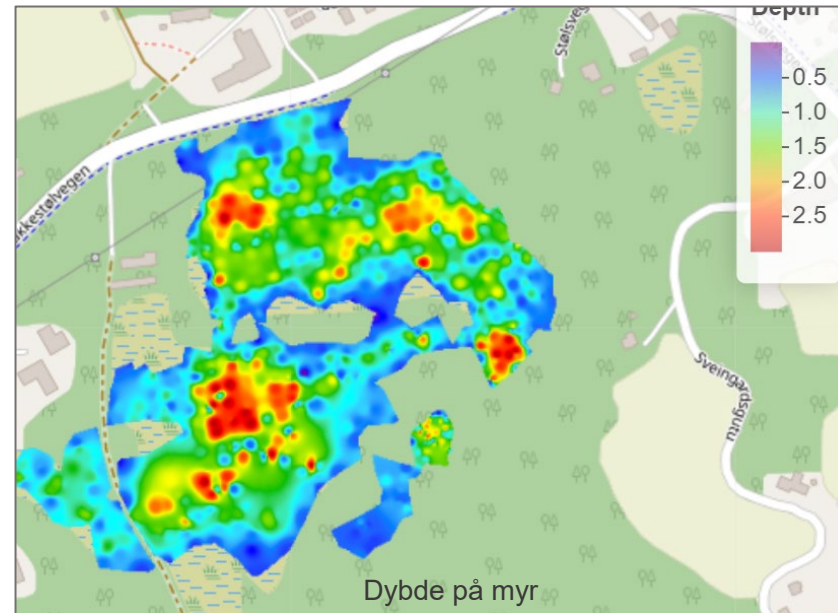
Tiltak for bedre kunnskap

Forslag 4: NYE VERKTØY FOR Å VURDERE KLIMA- OG NATURPÅVIRKNING

Naturregnskap

Klimakalkulator

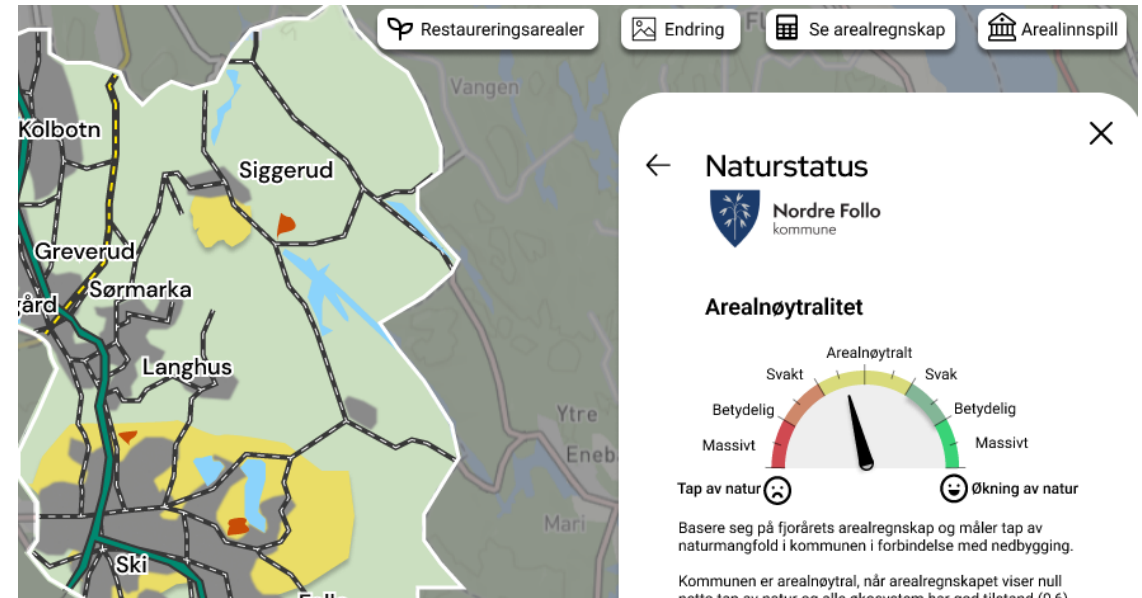
Naturrestauring

Tiltak for bedre kunnskap

Forslag 5: MÅLBARE KRITERIER FOR AREALPOLITIKK

- Etablering av målbare kriterier for gjennomføring av arealpolitikk
- Dette vil bidra til at velgerne kan vurdere måloppnåelse før de stemmer

Gresslien m.fl. under arbeid

Målsetning: Bærekraftig arealbruk

Utfordringer

Løsninger

Tiltak for bedre kunnskap

Økonomiske virkemidler

Økonomiske virkemidler

Forslag 6: NATURAVGIFT

- Avgift på utbygging av naturareal for å gi utbyggere et økonomisk insentiv til å begrense tap og forringelse av natur
- Målet er at prosjekter som er privat-økonomisk lønnsomme, men har høye klima- og naturkostnader, ikke bygges ut, reduseres eller flyttes

Økonomiske virkemidler

Forslag 7:

GRØNN KOMMUNENØKKELE - ENDRING AV INNTEKTSSYSTEMET

- Kommunens inntektssystem bør belønne klima, natur og miljø
- En fordelingsnøkkel som dreier inntektssystemet i retning av bærekraftig arealbruk

Økonomiske virkemidler

Forslag 8: GEBYRFINANSIERING AV NATURBASERT KLIMABEREDSKAP

- Endre innretningen på ordningen for finansiering av ***naturbaserte løsninger*** for overvannshåndtering og andre klimatilpasningstiltak

Aftenposten

Norge

Styrtregn i byene koster langt mer enn flom

Voldsomme regnbyger på Østlandet skapte oversvømmelser i flere byer og tettsteder søndag. Overvann i byene er et mye større problem enn flom, fastslår forsikringsbransjen.

Flere byer og tettsteder på Østlandet opplevde oversvømmelser og overvann etter et kraftig regnskyll søndag. Her fra Karl Johans gate i Oslo, som en stund minnet mer om en innsjø enn en travel turist- og handlegate. Avløpene greide ikke å ta unna i samme takt som vannet fosset ned. Foto: Lars Kristoffersen / NTB.scenepix

Aftenposten 02.06.2013

Økonomiske virkemidler

Forslag 9: «AREALBANKER» MED POTENSIAL FOR NATURRESTAURERING

- Identifisere og sikre (juridisk og økonomisk) **arealer som kan restaureres** som kompensasjon for nye utbygginger

Økonomiske virkemidler

Forslag 10: INSENTIVORDNINGER FOR AKTØRER I PLANPROSESSENE

Premiere de grunneierne, tiltakshaverne og utviklerne som utfører helhetlig planlegging og sikrer ivaretagelse av natur og klima i utbyggingsområder

Målsetning: Bærekraftig arealbruk

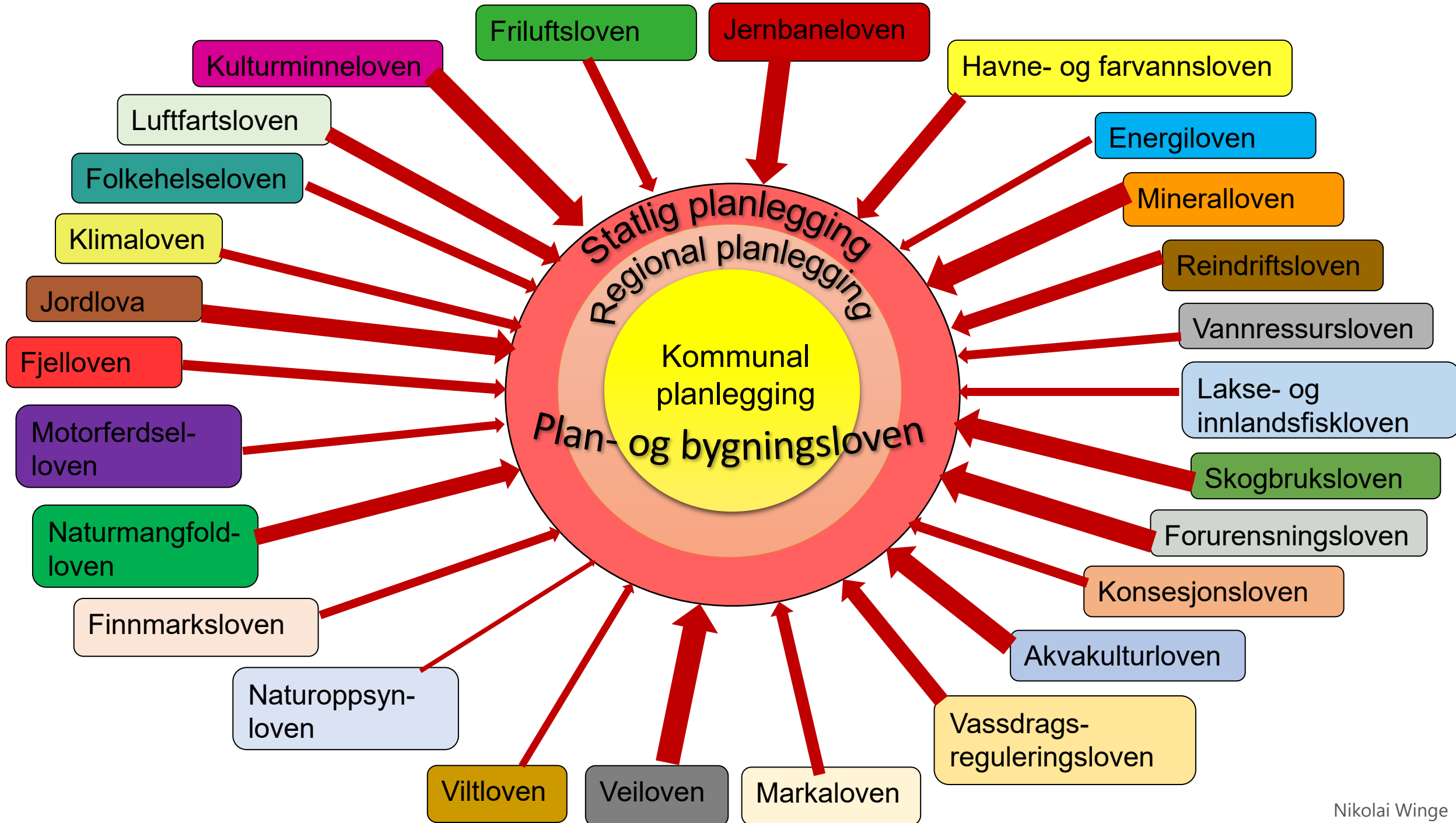
Utfordringer

Løsninger

Tiltak for bedre kunnskap

Økonomiske virkemidler

Juridiske virkemidler

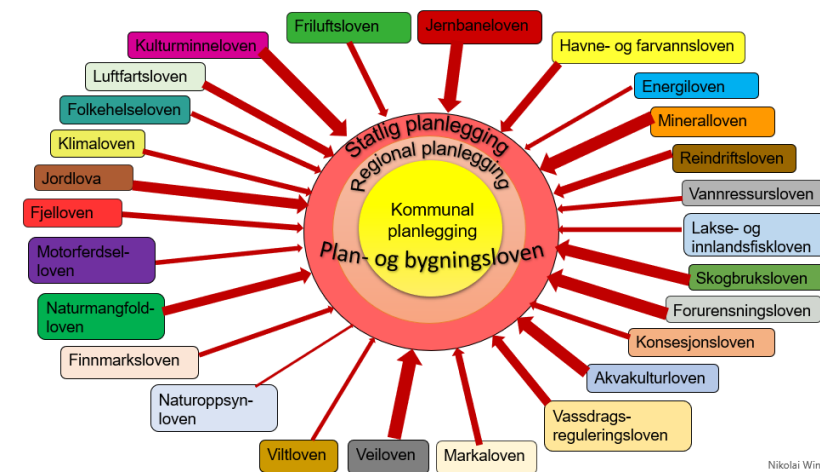

Juridiske virkemidler

Forslag 11

Styrke klima- og naturhensyn i plan- og bygningsloven

- En lovrevisjon hvor klima- og naturhensyn gjennomgående løftes frem som viktige hensyn i lovanvendelsen.
- En lovendring som sikrer at plan- og bygningsloven får en felles kobling til alle sektorlover

Forslag 12

Krav om oppdaterte plandata

- Det innføres en bestemmelse om at gamle reguleringsplaner ikke kan videreføres ved rullering av kommuneplanens arealdel, uten at det foretas en konkret vurdering av reguleringsplanens virkninger for klima- og naturhensyn.
- Alle planer skal registreres i et digitalt planregister.

Vil bygge grønn landsby: Sterke reaksjoner på Dæhlies planer

Naturvernere raser mot utbygginga.

Vibecke Wold Haagenen
@NRKVibecke
Journalist

Stein S Eide
Journalist

Vi rapporterer fra **Tangen**

Publisert 8. sep. kl. 15:33
Oppdatert 8. sep. kl. 18:30

SKEPTISK: Jon Lurås i MDG vil ikke at Bjørn Dæhlie skal få bygge ned matjord på Tangen i Stange.
FOTO: FRODE MESKAU / NRK

Juridiske virkemidler

Forslag 13

Bryte bånd mellom utbygger og utreder i konsekvensutredninger

- Forvaltningen (kommunene) skal bestille konsekvensutredninger ved private planinitiativ.
- Kvalitetskontroll og fagfelle vurdering av konsekvensutredninger
- Bekostes av utbygger gjennom gebyrer (selvkost)

Rapport: vi kartlegger ikke godt nok før vi bygger

Publisert 16.09.2022 14:00 Sist endret 19.09.2022 10:39

Naturen kartlegges ikke godt nok og funnene deles ikke som de skal. Dette er hovedfunnene i en ny rapport bestilt av Artsdatabanken.

Innhold | [Ikke godt nok og for lite deling](#)

Tekst: Trumod Fillinsen

Last ned:

Rapport avslører lovbrudd mot naturen - jussekspert vil ha miljødomstol

Alle som vil grave i naturen skal først sjekke hvilke følger det kan få. Jobben gjøres så dårlig at det er lovstridig i flere saker, viser en ny rapport. - Ikke vår skyld, sier utbyggere.

Rapporten slår fast at myndighetene må bære mye av ansvaret for dårlig konsekvensutredning.
FOTO: THERESE G. PISANI / NRK

Astrid Thunold
@strith
Journalist

Asgeir Heimdal Reksnes
Journalist

Publisert 15. mars 2021 kl. 20:37
Oppdatert 17. mars 2021 kl. 09:55

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Forslag 14

Styrket regional planlegging

- Fylkeskommunenes rolle bør synliggjøres og tydeliggjøres
  - Arealregnskap, arealbank
  - Naturregnskap
  - Kompetansesenter og premissleverandør for kunnskap om klima- og natur

Forslag 15

Klargjøre de rettslige rammene for dispensasjoner

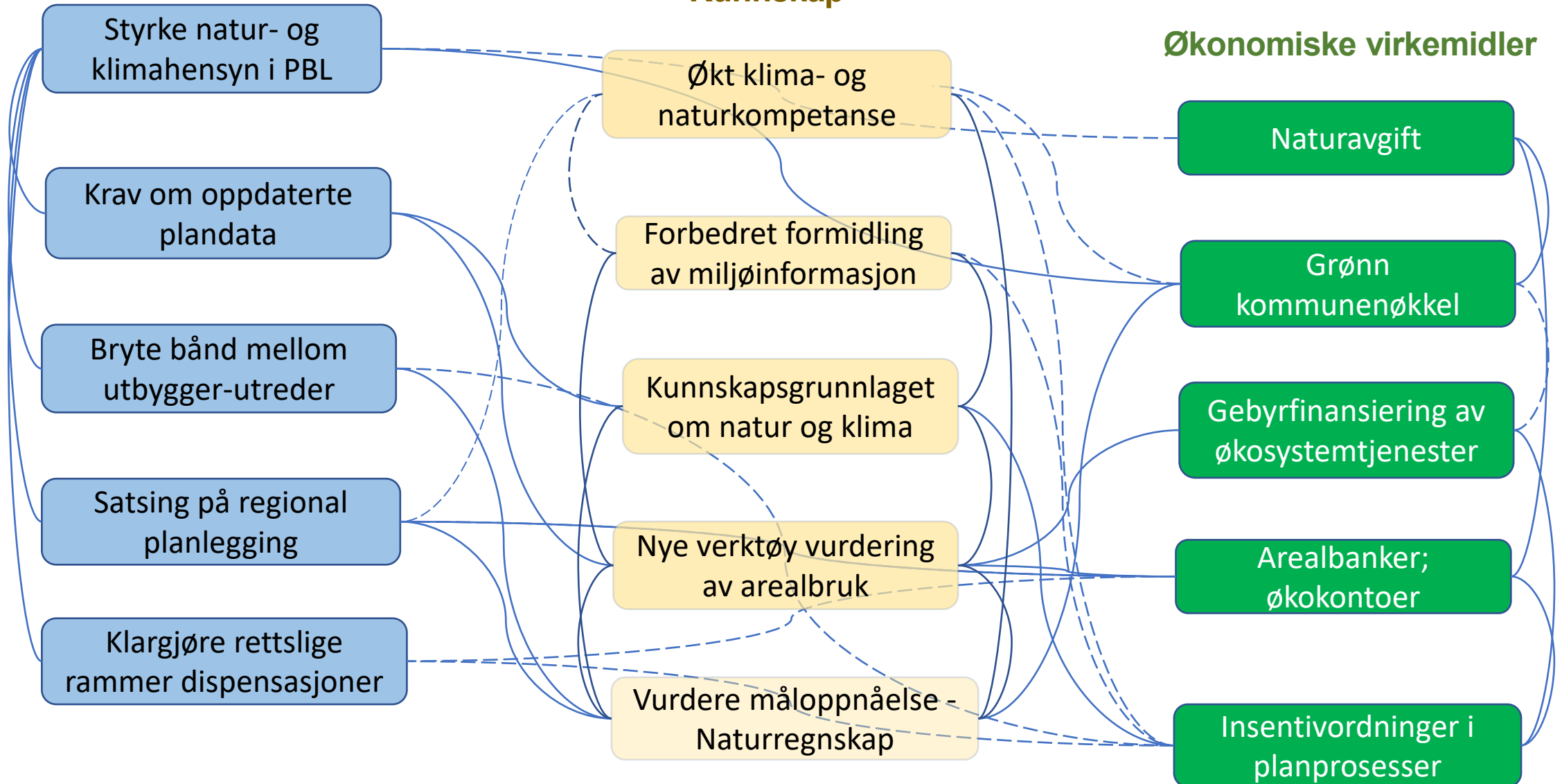
- Innføre en differensiert dispensasjonsbestemmelse som skiller mellom hva det dispenseres fra
  - strandsonen, plankravet, planer og planbestemmelser, byggesaksdelen
- Klargjøre kommunenes rettslige og politiske handlingsrom i dispensasjonssaker.

Juridiske virkemidler

Kunnskap

Økonomiske virkemidler

Sannsynlig samspill

Potensielt samspill

Veien videre

I sin langtidsstrategi (2020-2023), har KS tatt mål av seg til å legge til rette for at **kommunesektoren tar aktivt lederskap i overgangen til et klima- og miljøvennlig samfunn**